

## درس نهم

# نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟

### درس نامه

در درس گذشته خواندید که با شروع کار کشاورزی، زندگی یکجانشینی و اولین روستاهای به وجود آمدند. با رواج کار **کشاورزی**، مواد **غذایی** به اندازه‌ی کافی تولید و حتی ذخیره می‌شد. در نتیجه، دیگر همه‌ی افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند.

ساختن ابزارهای کشاورزی

مشغول شدن و در نتیجه  **تقسیم کار** به وجود آمد.

ساختن قایق

دادوستد

نکته

عده‌ای از مردم به کارهای دیگر مثل

مشکلات مبادله‌ی کالا با کالا  
یکی نبودن ارزش کالا  
نیازنداشتن یک طرف معامله

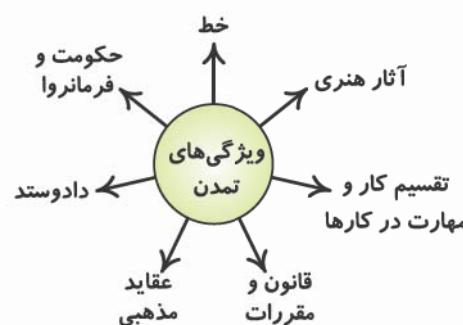
در گذشته‌های دور، وقتی تقسیم کار به وجود آمد، انسان‌ها نیازهای خود را از راه **مبادله کالا با کالا** برطرف می‌کردند.

نکته با گذشت زمان، جمعیت بعضی از روستاهای کنار **رودها** بیشتر شد و این روستاهای به **شهر** تبدیل شدند. اولین شهرها در کنار **رودهای پرآب** به وجود آمدند.

### پیدایش تمدن‌ها

با پیدایش شهرهای بزرگ، کم‌کم **تمدن‌های بزرگ** به وجود آمدند.

نکته سرزمین‌هایی بودند که این ویژگی‌ها را داشتند:



اداره‌ی سرزمین‌هایی که **تمدن** داشتند، بر عهده‌ی فرمانروایان بود. **فرمانروایان** برای برقراری **نظم** در سرزمین خود و اداره‌ی شهرها و روستاهای، **قانون‌هایی** وضع می‌کردند.

برخی از **فرمانروایان** به سرزمین‌های دیگر حمله و آن‌ها را **تصرف** می‌کردند تا قلمرو حکومتشان وسیع‌تر شود.

- مواردی که زمینه‌ی اختراع خط را فراهم کرد:
- نیاز انسان به نوشتن قراردادها
  - نگهداشتن بعضی اطلاعات

**نکته** اختراع خط در پیدایش تمدن‌ها و دوام آن‌ها، نقش بسیار مهمی داشته است. هم‌زمان با پیدایش تمدن‌های باستانی در ایران، در سرزمین **بین‌النهرین** (بین دورود، دجله و فرات) تمدن‌هایی مانند **آشور** و **بابل** پدید آمدند.



### تمدن ایلام

کشور ایران محل پیدایش تمدن‌های گوناگونی بوده است.

- تمدن ایلام حدود چهار تا پنج هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروزه **خوزستان** نام دارد، پدید آمد.
- یکی از پادشاهان ایلامی، شهر **شوش** را **پایتخت** قرار داد و این شهر به شهری بزرگ و آباد تبدیل شد که مزارع وسیع کشاورزی در اطراف آن و بازارهای بزرگی در داخل آن وجود داشته است.
- مردم ایلام به **کشاورزی**، **دامداری**، **فلزکاری**، **سفالگری**، **نجاری**، **مجسمه‌سازی**، **تجارت** و ... مشغول بودند.
- در سرزمین ایلام، **پرستشگاه‌ها** (معابد) بزرگی ساخته شده بود که مردم در آنجا **خدایان ایلامی** را عبادت می‌کردند.



معبد چغازنبیل

**نکته**: پرستشگاه مشهور و عظیم **چغازنبیل** یکی از بنای‌های سرزمین ایلام است که امروزه می‌توان باقی‌مانده‌ی آن را در نزدیکی **شهر شوش** دید.



● از لوح‌های گلی به جای مانده می‌فهمیم که ایلامی‌ها ابتدا از **خط تصویری** و سپس از **خط میخی** استفاده می‌کردند.

**نکته**: در خط تصویری، برای نشان‌دادن هر چیز، **شکل** آن را می‌کشیدند.

## پرسش‌های درس

در جاهای خارجی کلمات مناسب بنویسید.

۱ اولین شهرها در کنار \_\_\_\_\_ به وجود آمدند.

۲ در گذشته اداره‌ی سرزمین‌های دارای تمدن بر عهده‌ی \_\_\_\_\_ بود.

۳ تمدن مصر در کنار رود \_\_\_\_\_ به وجود آمد.

۴ پرستشگاه مشهور و عظیم \_\_\_\_\_ یکی از بنایهای دوره‌ی تمدن ایلام است.

۵ یکی از پادشاهان ایلامی، شهر \_\_\_\_\_ را پایتخت قرار داد.

۶ در گذشته‌های دور، دادوستد به صورت \_\_\_\_\_ بود.

۷ در گذشته مردم در معابد سرزمین ایلام، \_\_\_\_\_ را عبادت می‌کردند.

درستی یا نادرستی جمله‌های زیر را مشخص کنید.

۱ آثار هنری، زمینه‌ای برای اختراع خط شد.

۲ باقی‌مانده‌ی پرستشگاه چغازنبیل در نزدیکی شهر شوش قرار دارد.

۳ در تمدن ایلام پرستشگاه‌ها را در مکان‌های بلند می‌ساختند.

۴ تمدن ایلام در ناحیه‌ای که امروزه کرمان نام دارد، پدید آمد.

هر جمله را به عبارت مربوطه وصل کنید. (یک مورد اضافی است).

هر یک از تمدن‌های زیر در کنار کدام رودها پدید آمده‌اند؟ با استفاده از نقشه‌ی درس، وصل کنید.

۱ تمدن ایلام رود نیل

۲ تمدن جیرفت رود دجله و فرات

۳ تمدن آشور رود هیرمند

۴ تمدن شهر سوخته رود کارون

۵ هلیل رود

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل بدھید.

۱ تقسیم کار در گذشته چگونه به وجود آمد؟

۲ چه عواملی زمینه‌ساز اختراع خط شد؟

۳ اولین شهرها چگونه به وجود آمدند؟

۴ بعد از رواج کشاورزی و تولید مواد غذایی به اندازه‌ی کافی، مردم به چه کارهای دیگری مشغول شدند؟

۵ دو تمدن باستانی که در گذشته‌های دور در ایران پدید آمدند و از بین رفتند را نام ببرید.

۶ مردم ایلام در گذشته به چه کارهایی مشغول بودند؟ (۴ مورد)

۷ سرزمین بین‌النهرین بین کدام رودها قرار دارد؟

۸ تمدن‌ها چه ویژگی‌هایی داشتند؟

۹ علت حمله‌ی فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر چه بود؟



۱۰ تمدن ایلام چه زمانی و در کدام ناحیه پدید آمد؟

۱۱ چرا قانون در تمدن‌ها وضع شد؟

گزینه‌ی درست را انتخاب کنید.



۱ در گذشته، ایلامی‌ها مطالب خود را بر روی چه چیزی می‌نوشتند؟

د) جوب

ج) لوح‌های گلی

ب) کاغذ

پ) پوست حیوانات

۱

۲ کدام مورد از عواملی که زمینه را برای اختراع خط فراهم کرده، نیست؟

د) نگهداشتن بعضی اطلاعات

ب) رونق دادوستد

آ) آثار هنری

۲

۳ ایلامی‌ها در ابتدا از چه خطی استفاده می‌کردند؟

د) ایلامی

ج) نسخ

ب) تصویری

پ) میخی

۳

۴ تمدن ایلام در کدام ناحیه امروزی پدید آمد؟

د) سمنان

ج) خوزستان

ب) اصفهان

پ) کرمان

۴

۵ کدام مورد از ویژگی‌های سرزمین‌های دارای تمدن نیست؟

د) چاپ کتاب

ج) عقاید مذهبی

ب) حکومت و فرمانروا

پ) قانون و مقررات

۵



## پاسخ پرسش‌های درس ۸

پاسخ

یکجاشینی

سنگی

غارها

نادرست

درست

درست

نادرست

درست

درست

پاسخ

انسان‌های گذشته با به هم زدن بعضی سنگ‌ها توانستند آتش درست کنند.

چون انسان‌های گذشته وسایل و ابزارهای انسان امروزی را نداشتند.

آن‌ها می‌دیدند که وقتی دانه‌ای در جایی به زمین می‌افتد، پس از مدتی در آنجا گیاهی سبز می‌شود؛ بنابراین، دانه‌هایی چون گندم و جو کاشتند و به تدریج کشاورزی را آموختند.

انسان‌ها می‌دانستند آن‌چه در زمین‌های کشاورزی کاشته‌اند، به مراقبت نیاز دارد؛ پس به تدریج در کنار زمین‌هایشان ساکن شدند، اما مراقبت از کشتزارها و انجام دادن کار کشاورزی به تنها‌ی ممکن نبود؛ در نتیجه، خانه‌هایشان را در کنار یکدیگر ساختند و زندگی یکجاشینی را آغاز کردند. به این ترتیب، اولین روستاها به وجود آمدند.

نقاشی‌های به جای مانده روی دیوار غارهای قدیمی

چون برای کشاورزی نیاز به آب داشتند.

برای تهیه‌ی غذا، شخم‌زدن زمین‌های کشاورزی و تهیه‌ی پوشک از حیوانات اهلی استفاده می‌کردند.

(۱) کشف آتش (۲) کشاورزی

پاسخ

گزینه‌ی د

گزینه‌ی ب

گزینه‌ی الف

گزینه‌ی ج

گزینه‌ی الف

گزینه‌ی د

گزینه‌ی ب

## پاسخ پرسش‌های درس ۹

پاسخ

چُغازنیل

نیل

فرمانروایان

رودهای پرآب

خدایان ایلامی

مبادله‌ی کالا با کالا

شوش

نادرست

درست

درست

نادرست

پاسخ

رود هیرمند

رود دجله و فرات

هلهل رود

رود کارون





- ۱** با رواج کار کشاورزی دیگر همه‌ی افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند. پس عده‌ای از مردم به کارهای دیگر مثل ساختن ابزار کشاورزی و قایق و نیز دادوستد مشغول شدند؛ در نتیجه، تقسیم کار به وجود آمد.
- ۲** رونق دادوستد، نیاز انسان به نوشتن قراردادها و نگهداری اطلاعات، زمینه را برای اختراع خط فراهم کرد.
- ۳** با گذشت زمان، جمعیت بعضی از روستاهای کنار رودها بیشتر شد و این روستاهای شهر تبدیل شدند. اولین شهرها در کنار رودهای پرآب به وجود آمدند.
- ۴** ساختن ابزارهای کشاورزی، ساختن قایق و دادوستد
- ۵** ایلام و آشور
- ۶** کشاورزی، دامداری، فلزکاری، سفالگری، مجسمه‌سازی و ...
- ۷** بین دو رود دجله و فرات
- ۸** (۱) داشتن عقاید مذهبی (۲) تقسیم کار و مهارت در کارها (۳) آثار هنری (۴) حکومت و فرمانرو (۵) دادوستد (۶) خط (۷) قانون و مقررات
- ۹** برخی از فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر حمله و آن را تصرف می‌کردند تا قلمرو حکومتشان وسیع شود.
- ۱۰** تمدن ایلام حدود چهار تا پنج هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروزه خوزستان نام دارد، پدید آمد.
- ۱۱** فرمانروایان برای برقراری نظم در سرزمین خود و اداره‌ی شهرها و روستاهای قانون‌هایی وضع می‌کردند.



گزینه‌ی ب

گزینه‌ی اف

گزینه‌ی ج

گزینه‌ی د

گزینه‌ی ح

## پاسخ‌پرسش‌های درس ۱۰



پاسخ باستان‌شناسی

موزه

موزه



پاسخ درست

درست



دانش باستان‌شناسی

نادرست

- ۱** به کسانی که درباره‌ی زندگی انسان‌ها و آنچه در گذشته اتفاق افتاده است، تحقیق می‌کنند و می‌نویسند، مورخ می‌گویند.
- ۲** دانش تاریخ به ما کمک می‌کند که از چگونگی زندگی مردم در گذشته آگاه شویم.
- ۳** این آثار و اشیا، زندگی گذشتگان را نشان می‌دهند؛ به همین دلیل بالارزش‌اند و در موزه‌ها نگه‌داری می‌شوند.
- ۴** دانش باستان‌شناسی
- ۵** آن‌ها ابتدا مکانی را که ممکن است در آن از گذشته‌های دور آثاری وجود داشته باشد، شناسایی می‌کنند. سپس با وسائل مختلف در آن مکان حفاری می‌کنند و اشیا را از دل خاک بیرون می‌آورند. آن‌ها چیزهایی را که پیدا می‌کنند، با دقت آزمایش و مطالعه می‌کنند.

